

İlköğretimde Demokrasi Eğitime Bir Örnek: Okul Öğrenci Meclisleri (Elazığ İli Örneği)

An Example of Democracy Education in Primary Schools: School Student Councils (Case of Elazığ City)

Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ* Ayşe Ülkü KAN** Elif CÜRO***

ÖZET: Tarama tipindeki bu çalışmanın amacı ilköğretim okullarında uygulanan okul öğrenci meclislerinin etkililik düzeyine ilişkin öğretmenlerin ve okul öğrenci meclisi üyesi olan öğrencilerin görüşlerini belirlemektir. Bu amaçla araştırmacılar tarafından 20 maddelik beşli Likert tipi bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı. 94 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada 245 öğrenci ve 199 öğretmen yer almıştır. Verilerin çözümlenmesinde bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans analizi ve LSD testinden faydalanılmıştır. Verilerin yorumlanmasında öğretmen ve öğrenci görüşleri karşılaştırılmıştır. Ayrıca gerek öğretmenlerin gerekse öğrencilerin görüşleri buldukları okulların sosyo-ekonomik düzeyleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin okul öğrenci meclisi uygulamalarını etkili ve yararlı buldukları belirlenmiştir. Hem öğretmen hem de öğrenci görüşlerinin olumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Buna bağlı olarak okul öğrenci meclisi uygulamalarının devamlılığının sağlanması önerilmektedir. Ayrıca okul öğrenci meclislerinin etkili biçimde yürütülmesi için araştırma bulgularına dayalı olarak bazı yararlı önerilerde bulunmaktadır. **Anahtar Sözcükler:** İlköğretim, demokrasi, demokrasi eğitimi, okul öğrenci meclisi.

ABSTRACT: The aim of this descriptive study is to determine the opinions of primary school teachers and members of student councils about the efficiency level of the student councils in primary schools. For the purpose of the study, a 20-item Likert-type scale was developed by the researchers. Cronbach Alpha reliability coefficient of the scale was calculated to be .94. 245 students and 199 primary school teachers were included in the study. Independent groups T-test, One way Anova and LSD tests were utilized to analyze the data. Both the teachers' and the students' views were evaluated in terms of socio-economic levels of the schools. The results of the study indicated that both the teachers and the students found student council

---

* Doç. Dr., Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim A.B.D., nurigomleksiz@yahoo.com

** Arş. Gör., Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim A.B.D., aulkukan@yahoo.com

*** Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim A.B.D., Doktora Öğrencisi, e-curo@hotmail.com

activities effective and useful. Findings also revealed that teachers and students had positive opinions toward student councils. It is suggested that student council activities be maintained. Additionally, some useful implications are discussed based on the research findings in order to conduct student councils effectively.

Key Words: Primary school, democracy, democracy education, student council

GİRİŞ

Çağdaş toplum düşüncesinin temelinde demokrasi yer alır. Halkın egemenliğine dayalı bir yönetim şekli olarak tanımlanan demokrasi, aynı zamanda bir kültür, bir düşünüş, bir hayat tarzı olarak ifade edilir. Demokrasinin insanı yücelten ve saygınlığını artıran bunun yanında insana üstünlük veren değer ve ilkeleri kapsadığı bilinmektedir (Duman, Karakaya ve Yavuz, 2001). Söz konusu bu değerler eşitlik, dürüstlük, hoşgörü, özgürlük, insan haklarına saygı, yaşama saygı, adalet, iyiyi arama, işbirliği, özgüven, farklılıkları kabul etme, güvenlik, barış, mükemmellik, etkililik, gelişim, duyarlılık ve sorumluluk şeklinde sıralanır (Oğuz, 2004). Bunların yanı sıra demokrasi, devletin vatandaşlarına, geleceğine, sahip olduklarına karşı bilinç düzeyinde gösterdiği refleksleri ve uygulamaları belirleyen bir güven algısının varlığına bağlıdır (Tanhan, 2009).

Demokrasinin özünü oluşturan değerler toplumlar arası, gruplar arası ve bireyler arası birlikte yaşama, paylaşma ve saygı duymayı içerdiğinden dolayı günümüz toplumlarında hızlı bir biçimde benimsenmektedir. Toplumda insanı yücelten, kişiliğin özgürce gelişimini destekleyen, bireyler arası hoşgörü, iletişime açık, farklı din, inanç ve düşünce ile insan haklarına saygının gelişmesini sağlayan, bireylerin düşünce ve görüşlerini rahat bir şekilde ifade etmesine uygun ortamı oluşturan en etkili yaklaşım demokrasi anlayışıdır. Demokrasi anlayışında farklılıklar, karışıklığa neden olacak bir sebep olarak nitelendirilmez; aksine kültürel zenginlik olarak nitelendirilir. Sosyal yaşamda herkes kendi yaşamını yaşarken başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı gösterir (Özpolat, 2004).

Demokrasi anlayışının yaygın olduğu toplumlarda aileden başlayarak diğer tüm alanlarda insanlar arasında sevgi, saygı, hoşgörü, paylaşma ve uzlaşma bulunur. Demokratik toplumlarda bireyler hak ve sorumluluklarının farkındadırlar ve birbirlerinin hak ve özgürlüklerine saygı gösterirler. Demokratik toplumda yaşam kuralları insan hakları, eşitlik, adalet ve hukukun üstünlüğü gözetilerek belirlenir (Duman, Karakaya ve Yavuz, 2001). Demokratik toplumlarda her birey değerlidir, kişisel düşüncelerini ifade etmede özgürdür ve her bireyin kendini gerçekleştirme hakkı vardır (Kuzgun, 2000). Bütün bu özellikleriyle insani değerleri yücelten demokrasi anlayışı, toplumun her alanında etkisini gösterdiği zaman anlamlı olacaktır. Yönetim ve yaşam biçimi olarak demokrasiyi benimsemiş toplumlarda, demokratik anlayışın gelişmesinde en büyük etken demokratik bireylerin yetiştirilmesine bağlıdır. Bu durum demokrasi anlayışı ile eğitim arasındaki bağı

ortaya koymaktadır. Bir süreç olarak eğitim ve demokrasi arasındaki bu bağ, bireylere demokrasi tutum ve değerlerinin aktarılması suretiyle toplumda demokrasi kültürünün oluşması ve demokrasinin bir yaşam biçimi olarak benimsenmesi şeklinde sonuçlanabilir (Başaran, 1991). Eğitilmiş bireyler, demokrasi için gerekli olan katılım ve karar verme süreçlerinde yer alırlar. Ayrıca bireylerin haklarının farkında olmaları ve bunu savunmalarında eğitim büyük önem taşımaktadır. Eğitim düzeyi düşük olan toplumlarda demokrasinin tam anlamıyla işlemediği bilinmektedir (Karakütük, 2001). Bu nedenle eğitim sisteminin en önemli görevlerinden biri demokrasi eğitimi olarak ifade edilebilir.

Temel amacı demokrasi anlayışının özündeki değer ve tutumları toplum içinde siyasi ve sosyal boyutlarıyla yaşam biçimi ve kültür olarak yerleştirmek (Güleç ve Özdemir, 2004) olan demokrasi eğitimi, bireylere demokrasinin ilke ve kurallarının ve insan haklarının yaşatıldığı demokratik ortamlarda sunulmalıdır. Bu nedenle eğitim sisteminin demokratik bir yapıda olması gerekmektedir. Eğitim sisteminin demokratikleşmesi ise toplumdaki tüm bireylerin eğitim hakkında yararlanmaları, eğitim programlarının ve ders kitaplarının çağdaş ve bilimsel bir yapıya kavuşturulması ve eğitim yönetim ve denetiminin demokratikleşmesiyle sağlanacaktır (Tanilli, 1989).

Etkin bir demokrasi eğitiminin sunulması için eğitim kurumlarının da taşınmaları gereken bazı özellikler vardır. Bir eğitim kurumu hem öğrencilerine hem de personeline dönük olarak hizmetler sunabilmeli ve bu hizmetler onların ihtiyaçlarını karşılayabilmelidir. Örneğin bir eğitim kurumunda öğrenci merkezli bir eğitim anlayışı benimsenirken öğrencilere sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinlikler de sunulabilmelidir. Bununla birlikte okulda çalışan tüm personel arasında mesleki etkileşim ve dayanışmanın sağlanması, hizmet içi eğitimlerinin yapılması, okul yönetimin etkili ve demokratik olması gibi unsurlar demokratik bir eğitimin sunulmasında önemli unsurlardır (Eğitim Sen, 1998).

Eğitim kurumları, demokratik eğitim ortamları yaratarak öğrencilerin demokratik süreçlere katılmalarına fırsat sunmalıdır. Öğrencilerin, yaparak-yaşayarak öğrenme yoluyla demokratik değerleri daha üst düzeyde kazanmaları sağlanmalıdır. Üst düzeyde kazanılan bilgi-beceri ve tutumlar sonucu bireyler özgür, analitik düşünme gücüne sahip, eleştirilere hoşgörü ile yaklaşabilen, yaratıcı, üretici ve demokrasiye bağlı yetişirler. Eğitim kurumları bireylerin sadece bireysel gelişimini değil aynı zamanda demokratik bir vatandaş olmaları için de sosyal, ekonomik ve politik konularla ilgili olarak bilgi birikimine sahip olmalarını sağlamalıdır. Bireylerin sahip oldukları hak ve sorumlulukları fark etmeleri ve bir başkasının görüş ve düşüncelerine saygı duyabilmeleri ile ilgili bilgi-beceri ve tutumları kazandırmalıdır. Ayrıca toplumun gelişmesinde bireylerin kendilerine

düşen görevleri fark etmeleri sağlanmalı ve bunun için işbirliği yapabilmelerini sağlayacak beceriler kazandırılmalıdır (Yanıklar ve Elyıldırım, 2004).

Başaran'ın da (1986) belirttiği gibi demokratik eğitim sürecinde bireylerin düşüncelerini rahat ifade etmeleri, başkalarıyla işbirliği içinde çalışabilmeleri, öğrenmeye-araştırmaya açık olmaları, üretici ve yaratıcı olma gibi nitelikleri kazanmaları beklenir. Bu nedenle Hangi nitelikte bireylerin yetiştirilmesi isteniyorsa bu niteliklerin aktarılmasını sağlayacak bir eğitimin gerekli olduğu söylenebilir. Yani amaç demokratik tutumlara sahip bireyler yetiştirmekse demokrasi eğitimine ağırlık verilerek bireylerin bu tutumlara sahip olmaları sağlanmalıdır (Kontaş, 2009).

Bilindiği gibi Türk Milli Eğitiminin temel ilkelerinden biri demokrasi eğitimidir. Bu ilke ile demokratik yurttaş yetiştirme hedeflenmektedir (Özpolat, 2004). Demokrasi eğitimi ile ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın en önemli uygulamalarından biri *Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi*dir. Bu proje demokrasi eğitiminin okullarımızda geliştirilebilmesi ve uygulama alanlarının oluşturulabilmesi için 13 Ocak 2004'te MEB ile TBMM arasında imzalanan bir protokolle uygulamaya konmuştur. Demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesinin genel amacı aşağıdaki şekilde belirtilmiştir (Tebliğler Dergisi, 2004):

'Cumhuriyetimizin demokrasi ile güçlendirilmesi; öğrencilerimizde yerleşik bir demokrasi kültürünün oluşturulması, hoşgörü ve çoğulculuk bilincinin geliştirilmesi, kendi kültürünü özümsemiş, milli ve manevî değerlere bağlı, evrensel değerleri benimseyen nesillerin yetiştirilmesi; öğrencilere seçme, seçilme ve oy kullanma kültürünün kazandırılması; katılımcı olma, iletişim kurabilme, demokratik liderliği benimseyebilme ve kamuoyu oluşturabilme becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır.'

Bu proje ile öğrencilerin demokratik yaşam tarzına ait elde edecekleri kazanımlar şöyle sıralanabilir; demokrasi kültürünün gelişmesinde TBMM, okul ve aile kurumları arası işbirliğinin oluşmasından dolayı ortak çalışma imkanı bulunması, sosyal hayat içerisinde karar verme süreçlerine etkin katılım, demokrasi ve cumhuriyetin farkının öğrenilmesi, demokratik ilke ve değerleri yaşayarak öğrenme, toplum içinde farklı görüş düşüncelerin olduğu ve buna bağlı olarak da muhalefet olgusunu anlama ve kabullenme, demokrasi kültürü içinde kendi düşünce ve değerlerini geniş kitlelere en iyi şekilde ifade edebilme (Tebliğler Dergisi, 2004).

Demokrasi kültürü ile ilgili sahip olunan bilgileri davranışa dönüştürme açısından oldukça önemli olan bu proje ile bireylerin okullarda demokrasi ilkelerini, tutum ve davranışlarını bizzat yaşayarak öğrenmelerine olanak sağlanmaktadır.

Ayrıca ilk ve ortaöğretim okullarındaki öğrencilerinin çoğunun proje uygulamalarına farklı düzeylerde katılmaları ve projenin TBMM ile işbirliği içinde yürütülmesi projenin önemini arttırmaktadır (Tezgel, 2006). Proje kapsamındaki öğrencilerin bu proje sayesinde seçim sandığını tanıma, seçme-seçilme ve oy kullanma haklarını kullanma, demokratik haklarını bilme ve bunları kullanma, kaybetme- kazanma duygusunu yaşama fırsatı bulmaları amaçlanmaktadır. Yine bu projenin uygulanması ile öğrencilerin eleştirel düşünme, katılımcı, iletişime açık, işbirliği içinde çalışabilme, demokratik liderliği benimseme, çoğulculuk ilkesine bağlı kalabilme, insan hak ve özgürlüklerini koruma ve saygı gösterme, farklı düşünce ve kültürlerle hoşgörü ile yaklaşabilme, kurallara uygun davranma gibi tutum ve becerileri kazanmaları beklenmektedir. Buna paralel olarak bu projenin okullarda demokratik bir ortamın gelişmesine ve öğrencilerin demokratik kültürü yaşayarak öğrenmelerine hizmet etmesi beklenmektedir (Özpolat, 2004).

Demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi üç farklı boyutta meclisi oluşturmuştur. Bunlar; a) Türkiye Öğrenci Meclisi, b) İl Öğrenci Meclisi c) Okul Öğrenci Meclisi'dir. Meclis, öğrencilerin seçtiği başkan tarafından yönetilir. Okul öğrenci meclis başkanları bir üst meclis olan il öğrenci meclisinde kendi okullarını temsil ederler. İl öğrenci meclisinde yer alan başkanlar kendi aralarından bir başkan seçerler. Seçtikleri bu başkan İl öğrenci meclisini yönetir ve Türkiye öğrenci meclisinde kendi ilindeki tüm öğrencileri temsil eder. Bütün öğrenci meclislerinin belirlenmesi için yapılan seçim işlemleri, demokratik ortamda seçme-seçilme ve oy kullanma bilinci ve kültürünün oluşturulması ilkelerine uygun bir şekilde yapılmaktadır. Okullarda oluşturulan okul öğrenci meclis projesi uygulamaları ile bireylerde demokrasi bilincinin yerleştirilmesi, demokratik tutum ve davranışlarının geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Ancak bu proje ile ortaya konan amaçlara ne düzeyde ulaşıldığı henüz tam olarak bilinmemektedir. Bu nedenle, ilköğretim kurumlarındaki okul öğrenci meclisi projesinin etkililik düzeyinin belirlenmesi ve uygulamada yaşanan sorunların ortaya konup, çözüm önerilerinin geliştirilmesi bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Tarama niteliğindeki bu araştırmanın amacı, ilköğretim okullarında uygulanan okul öğrenci meclislerinin etkililik düzeyine ilişkin öğretmen ve okul öğrenci meclisi üyesi olan öğrencilerin görüşlerini belirlemektir. Bu çerçevede belirlenen alt amaçlar şunlardır;

1. Okul öğrenci meclislerinin etkililik düzeyine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri farklılaşmakta mıdır?
2. Okul öğrenci meclislerinin etkililik düzeyine ilişkin öğrenci görüşleri, öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

3. Okul öğrenci meclislerinin etkililik düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri, öğretmenlerin görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Çalışma evreni, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında, Elazığ il merkezindeki resmi ilköğretim okullarında II. kademede görev yapan öğretmenler ile bu okullarda okul öğrenci meclisi üyesi olan öğrencilerden oluşmaktadır. Örneklem seçiminde tabakalı örnekleme türü kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme evrendeki alt grupların örneklemede temsil edilmelerinin garanti altına alındığı ve evrenin iki ya da daha çok tabakaya (alt evrene-alt gruba) ayrıldığı bir örnekleme türüdür (Balci, 1995). Bu çerçevede okullar iki açıdan tabakalandırılmıştır. Birincisi il milli eğitim müdürlüğü tarafından oluşturulmuş resmi eğitim bölgeleri, ikincisi ise okulların sosyo-ekonomik düzeyleridir. Elazığ il merkezindeki okullar beş farklı eğitim bölgesine ayrılmaktadır. Araştırmada bu eğitim bölgelerinin her birinden beşer okul seçilmiştir. Okullar seçilirken ayrıca sosyo-ekonomik düzeyleri de dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda okullar iyi, orta ve alt sosyo-ekonomik düzeyler açısından sınıflandırılmıştır. Bu sınıflama yapılırken il Milli Eğitim Müdürlüğündeki yetkililerden alınan bilgiler, okulların içerisinde buldukları yerleşim yerleri ve öğrenci profili sosyo-ekonomik açıdan ölçüt olarak kabul edilmiştir. Buradan hareketle, her eğitim bölgesinden bir iyi, bir orta bir de alt sosyo-ekonomik düzeye ait okul seçilerek toplam 25 okul belirlenmiştir.

Araştırma ölçeği belirlenen bu okullardaki 246 öğretmen ve 358 okul öğrenci meclisi üyesi öğrenciye elden dağıtılmıştır. Bir okuldan ölçek geri dönüşü olmamıştır. Toplanan ölçeklerden 199 öğretmen ve 245 öğrenci ölçeği değerlendirilebilir bulunmuştur. Buna göre örneklem grubundaki öğretmenlerin yüzde 80.89'una öğrencilerin ise yüzde 68.44'üne ulaşılmıştır. Ulaşılan bu oranın evreni temsil ettiği düşünülmektedir. Araştırma kapsamındaki okulların 7'si iyi, 10'u orta ve 7'si de alt sosyo-ekonomik düzeye aittir. Öğretmenlerin 24'ü Rehberlik, 67'si Türkçe, 44'ü Sosyal Bilgiler, 25'i Fen ve Teknoloji, 27'si Matematik ve 12'si de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenidir.

Araştırmanın verilerini elde etmek için araştırmacılar tarafından geliştirilen beşli Likert tipi bir ölçek kullanılmıştır. Maddelerin derecelendirilmesi şöyledir: "Hiç, 1", "Az, 2", "Biraz, 3", "Çok, 4", "Tamamen, 5". Ölçek maddelerinin hazırlanmasında ilgili alanyazından faydalanılarak 33 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Bu süreçte uzman görüşü için iki rehber öğretmen, bir Türkçe, bir de sosyal bilgiler dersi öğretmeni olmak üzere toplam dört öğretmenin görüşlerinden faydalanılmıştır. Gelen öneriler doğrultusunda taslak ölçekten beş maddenin çıkarılmasına karar verilmiştir. Ayrıca ölçek maddeleri için ilköğretim ikinci

kademede öğrenim gören beş öğrencinin görüşü de alınmış ve toplam 20 maddelik taslak bir ölçek oluşturulmuştur.

Hazırlanan ölçek örnekleme aynı özellikleri gösteren 95 kişilik bir gruba uygulanmıştır. Ölçek için faktör analizi işlemleri yapılmış ve her bir maddenin faktör yükü ile madde toplam test korelasyonlarına bakılmıştır. Büyüköztürk (2004) madde toplam test korelasyonunun test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıkladığını belirtmektedir. Madde toplam test korelasyonunun pozitif ve yüksek olması gerekmektedir. Madde toplam test korelasyonu .30 ve daha yüksek olan maddelerin ayırt ediciliğinin iyi derecede olduğu kabul edilir. Tablo 1’de mevcut çalışmanın verilerine ilişkin madde test korelasyonları maddelerin faktör yükleri ve madde ortalamaları görülmektedir.

Tablo 1. Ölçeğin Madde-Test Korelasyonu, Faktör Yükleri ve Madde Ortalamaları

Maddeler	Madde-test	Faktör Yükü	Ortalama
1	.41	.71	4.57
2	.47	.56	4.26
3	.57	.71	3.88
4	.69	.71	4.02
5	.71	.70	4.28
6	.62	.47	3.94
7	.60	.55	3.94
8	.66	.72	4.20
9	.70	.57	3.93
10	.74	.63	3.88
11	.68	.61	3.98
12	.69	.56	4.07
13	.71	.75	3.83
14	.78	.70	3.96
15	.61	.68	4.35
16	.40	.77	4.57
17	.77	.76	4.00
18	.76	.75	3.97
19	.62	.53	4.20
20	.71	.64	3.94

Faktör analizi sonucunda faktör yükü .35 ve üstünde olan maddeler seçilmiştir. Tablo 1’deki faktör yüklerine bakıldığında maddelerin faktör yüklerinin .53 ile .77 arasında değiştiği görülmektedir. Madde toplam test korelasyon değerlerinin ise .41

ile .78 arasında değiştiği görülmektedir. Bu sonuçlar seçilen maddelerin iyi derecede ayırt edici olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .94 olarak bulunmuştur. Guttman Split Half katsayısı ise .912 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin ilk 10 maddesine ilişkin güvenilirlik katsayısı .879 son 10 maddesine ilişkin ise .909 olarak belirlenmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans analizi ve LSD testleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu kısımda araştırma ile elde edilen bulgular ele alınmakta ve yorumlanmaktadır. Tablo 2’de okul öğrenci meclislerinin etkililik düzeyine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerine ait t testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 2. Okul Öğrenci Meclislerinin Etkililik Düzeyine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Ait t Testi Sonuçları

Maddeler	Öğretmen		Öğrenci		t	p
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss		
1.Öğrencilerin demokratik seçim ortamını tanımalarını sağlar.	4.57	.60	4.57	.61	.025	.980
2.Öğrencilerin eğitim-öğretim ortamına ilişkin görüşlerini ifade etmelerini sağlar	4.23	.73	4.40	.74	-2.407*	.016
3.Öğrencilerin, disiplin sorunlarına ilişkin görüşlerini ifade etmelerini sağlar.	3.89	.87	4.12	.87	-2.809*	.005
4.Öğrencilere, yönetici ve öğretmenlerle yaşadıkları sorunları dile getirme fırsatını verir.	3.97	.87	4.20	.97	-2.560*	.011
5.Okul yönetimi, öğretmen ve öğrenciler arasında iletişimi geliştirir.	4.04	.83	4.38	.78	-4.493*	.000
6.Okuldaki sosyal etkinliklerin (gezi, sosyal kulüplerin belirlenmesi, tiyatro vb.) planlanıp, uygulanmasında etkilidir.	3.59	1.01	4.00	1.13	-3.927*	.000
7.Öğrenciler, öğretmenler ve okul yönetimi arasında işbirliğini geliştirir.	3.92	.91	4.17	1.01	-2.677*	.008
8.Öğrencilerin, kendilerini ilgilendiren toplantılarda söz sahibi olmalarını sağlar.	4.11	.89	4.42	.82	-3.759*	.000
9.Öğrencilerin okulda uymaları gereken kuralları belirlemelerinde etkilidir.	3.76	.94	4.30	.83	-6.397*	.000
10.Öğrencilerin okuldaki uygulamalarla ilgili eleştiri yapmalarına imkân tanır.	3.86	.88	4.11	.96	-2.738*	.006

11.Öğrencilerin istek ve beklentilerinin dikkate alınmasını sağlar.	3.89	.81	4.23	.95	-4.046*	.000
12.Okul yönetiminin öğrencilerin yaşadığı sorunlardan haberdar olmasını sağlar.	4.04	.87	4.25	.93	-2.526*	.012
13.Okul yönetiminin daha demokratik davranmasını sağlar.	3.84	.88	4.17	1.00	-5.558*	.000
14.Öğretmenlerin daha demokratik davranmasını sağlar.	3.78	.90	4.19	.94	-4.624*	.000
15.Öğrencilerde demokrasi bilincinin yerleşmesine katkıda bulunur.	4.29	.77	4.38	.76	-1.221	.223
16.Öğrencilerde seçme, seçilme ve oy verme haklarını kullanma bilincini geliştirir.	4.47	.70	4.52	.82	-0.683	.495
17.Okul yönetiminin öğrencilere daha hoşgörülü olmalarını sağlar.	3.80	.91	4.25	.90	-5.158*	.000
18.Öğretmenlerin öğrencilere daha hoşgörülü davranmalarını sağlar.	3.80	.90	4.18	.96	-4.310*	.000
19.Öğrencilerin farklı görüşlere saygı göstermelerini sağlar.	4.07	.84	4.39	.83	-4.059*	.000
20.Yönetici ve öğretmenlerin, öğrenciyi ön planda tutmalarını sağlar.	3.78	.92	4.06	1.01	-2.996*	.003

*p<0,05

Öğrencilerin eğitim-öğretim ortamına ilişkin görüşlerini ifade etmeleri açısından okul öğrenci meclisi uygulamalarının etkililiği noktasında öğretmenlerin ve okul öğrenci meclisinde yer alan öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı bir farka rastlanmıştır [$t_{(442)}=-2.407$; $p<0.05$]. Öğrenciler ($\bar{X}=4.40$), okul öğrenci meclisi uygulamalarını, okul ortamında öğrencilerin görüş belirtmesine olanak sağlamasında öğretmenlere ($\bar{X}=4.23$) göre daha etkili bulmuşlardır. Benzer biçimde, disiplin sorunlarına ilişkin olarak öğrencilerin görüşlerini ifade etmeleri açısından okul öğrenci meclisi uygulamalarının etkililiği konusunda da grupların görüşlerinin farklılaştığı belirlenmiştir [$t_{(442)}=-2.809$; $p<0.05$]. Elde edilen bulgular incelendiğinde hem öğretmen ($\bar{X}=3.89$) hem de öğrencilerin ($\bar{X}=4.12$) “çok” düzeyinde görüş belirttikleri ancak öğrencilerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre araştırma kapsamındaki öğrencilerin okul öğrenci meclisi uygulamalarını bu bağlamda daha etkili buldukları ifade edilebilir. Bu konuda yapılan bir başka çalışmada da okul meclisi uygulamalarının öğrencilerde tartışma ve ifade becerilerini geliştirdiğine ilişkin sonuçlar elde edilmiştir (Öztürk, Çelik ve Katılmış, 2009). Bu sonuç mevcut araştırma ile ulaşılan sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Okul öğrenci meclis uygulamalarının öğrencilere, yönetici ve öğretmenlerle yaşadıkları sorunları dile getirme fırsatını vermesi açısından öğretmen ve öğrencilerin görüşlerinin istatistiksel açıdan değiştiği görülmüştür [$t_{(442)}=-2.560$; $p<0.05$]. Öğrencilerin ($\bar{X}=4.20$) bu yöndeki görüşlerinin öğretmen ($\bar{X}=3.97$) görüşlerinden daha olumlu olduğu söylenebilir. Benzer biçimde öğrenci meclisi uygulamasının okul yönetimi, öğretmen ve öğrenciler arasında iletişimi geliştirmesindeki etkililiğine bakıldığında grupların görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür [$t_{(442)}=-4.493$; $p<0.05$]. Elde edilen bulgulara göre öğrenciler ($\bar{X}=4.38$) “tamamen” öğretmenler ($\bar{X}=4.04$) ise “çok” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Buna göre öğrencilerin, okul öğrenci meclisi uygulamalarını, okul ortamında iletişimi geliştirmede öğretmenlere göre daha etkili gördükleri söylenebilir. Okul öğrenci meclisi uygulamalarının okuldaki sosyal etkinliklerin belirlenmesinde ve uygulanmasında öğrencilerin katılımına olanak vermesi noktasında öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır [$t_{(442)}=-3.927$; $p<0.05$]. Her iki grubun görüşleri “çok” düzeyindedir ancak farklılığın öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir. Buna paralel olarak okul öğrenci meclis uygulamalarının okulda işbirliğini geliştirmesine ilişkin görüşler de anlamlı biçimde farklılaşmıştır [$t_{(442)}=-2.677$; $p<0.05$]. Bulgular incelendiğinde gerek öğretmenlerin ($\bar{X}=3.92$) gerekse öğrencilerin ($\bar{X}=4.17$) bu yöndeki görüşlerinin “çok” düzeyinde olduğu ancak öğrencilerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve bu bağlamda okul öğrenci meclisi uygulamalarına ilişkin olarak daha olumlu düşüncelere sahip oldukları ifade edilebilir.

Üzerinde durulan bir diğer nokta okul öğrenci meclisi uygulamalarının öğrencilere kendilerini ilgilendiren toplantılarda söz sahibi olma imkanı verme konusundaki etkililiğidir. Bu konuda öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur [$t_{(442)}=-3.759$; $p<0.05$]. Bu görüşe öğrenciler ($\bar{X}=4.42$) “tamamen” düzeyinde katılım gösterirken öğretmenler ($\bar{X}=4.11$) “çok” düzeyinde katılmışlardır. Bu bağlamda öğrencilerin okul öğrenci meclisi uygulamalarını kendilerini ilgilendiren toplantılarda söz sahibi olmaları açısından öğretmenlere göre daha etkili buldukları söylenebilir. Bir diğer konu okul öğrenci meclisi uygulamasının okulda uyulması gereken kuralların belirlenmesinde öğrencilerin de katılımına olanak verme noktasındaki etkililiğidir. Bu konuda grupların görüşleri anlamlı biçimde farklılaşmıştır [$t_{(442)}=-6.397$; $p<0,05$]. Bu çerçevede öğrenciler uygulamayı “tamamen” ($\bar{X}=4.30$); öğretmenler ise “çok” ($\bar{X}=3.76$) düzeyinde etkili bulmuşlardır.

Okul öğrenci meclis uygulamaları, öğrencilerin okuldaki uygulamalara yönelik eleştiri yapmalarına olanak vermesi açısından değerlendirildiğinde grupların görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark belirlenmiştir [$t_{(442)}=-2.738$;

$p<0,05$]. Gerek öğretmenlerin ($\bar{X}=3.86$), gerekse öğrencilerin ($\bar{X}=4.11$) bu yöndeki görüşlerinin “çok” düzeyinde olduğu ancak öğrencilerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve bu nedenle de öğrencilerin okul öğrenci meclisi uygulamalarını bu hususta daha etkili buldukları ifade edilebilir. Benzer biçimde öğrencilerin istek ve beklentilerinin dikkate alınması açısından okul öğrenci meclis uygulamalarının etkililiğine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin de anlamlı biçimde farklılaştığı [$t_{(442)}=-4.046$; $p<0,05$]; söz konusu bu farkın ise yine öğrencilerin görüşleri lehine olduğu saptanmıştır. Bu görüşe öğrenciler ($\bar{X}=4.23$) “tamamen”, öğretmenler ise ($\bar{X}=3.89$) “çok” düzeyinde katılım göstermişlerdir.

Araştırmada irdelenen bir diğer konu öğrenci meclisi uygulamalarının öğrencilerin yaşadığı sorunlardan okul yönetimini haberdar etmedeki etkililiğidir. Bu bağlamda grupların görüşlerinin istatistiksel olarak farklılaştığı ortaya çıkmıştır [$t_{(442)}=-2.526$; $p<0,05$]. Öğrenciler bu duruma ($\bar{X}=4.25$) “tamamen” düzeyinde katılım gösterirken öğretmenlerin ($\bar{X}=4.04$) “çok” düzeyinde görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Benzer bir durum öğrenci meclis uygulamalarının okul yönetiminin daha demokratik davranmasını sağlamasındaki etkililiği noktasında ortaya çıkmıştır. Grupların görüşleri anlamlı biçimde farklılaşırken [$t_{(442)}=-5.558$; $p<0,05$] her iki grubun bu görüşü “çok” düzeyinde kabul ettikleri ancak öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X}=4.17$) öğretmenlerinkinden ($\bar{X}=3.84$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre öğrencilerin uygulamaya ilişkin görüşlerinin daha olumlu olduğu düşünülebilir.

Öğretmenlerin daha demokratik davranmasını sağlaması açısından okul öğrenci meclis uygulamalarının etkililik düzeyine ilişkin olarak grupların görüşleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır [$t_{(442)}=-4.624$; $p<0,05$]. Gerek öğretmen ($\bar{X}=3.78$) gerekse öğrenciler ($\bar{X}=4.19$) bu yöndeki görüşü “çok” düzeyinde benimsemişlerdir. Ancak aritmetik ortalamalar incelendiğinde öğrencilerin aritmetik ortalamalarının daha yüksek oluşu dikkat çekmektedir. Buna göre öğrenciler, öğrenci meclisi uygulamalarını öğretmenlerin daha demokratik davranmasını sağlaması açısından öğretmenlerine göre daha etkili bulmuşlardır. Yine Çizelge 2’deki bulgulara bakıldığında okul öğrenci meclisi uygulamalarının okul yönetiminin öğrencilere daha hoşgörülü olmalarını sağlaması noktasındaki etkililiğine ilişkin grupların görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir [$t_{(442)}=-5.158$; $p<0,05$]. Bu duruma öğrenciler ($\bar{X}=4.25$) “tamamen” öğretmenlerin ise ($\bar{X}=3.80$) “çok” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Buna göre öğrencilerin bu yöndeki okul öğrenci meclisi uygulamalarını öğretmenlerine göre daha etkili buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin ğrencilere daha hoşgörülü davranmalarını sağlaması açısından okul ğrenci meclis uygulamalarının etkililik düzeyine ilişkin olarak araştırma kapsamındaki ğretmen ve öğrencilerin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir [$t_{(442)}=-4.310$; $p<0,05$]. Hem ğretmenlerin ($\bar{X}=3.80$) hem de öğrencilerin ($\bar{X}=4.18$) bu duruma “ok” düzeyinde katılım gösterdikleri grlmştir. Ancak puan ortalamaları dikkate alındığında öğrencilerin lehine bir durumun ortaya çıktığı dikkat çekmektedir. Bir diğer konu okul ğrenci meclis uygulamalarının, öğrencilerin farklı görüşlere sayęı göstermelerini sağlamasındaki etkililiğidir. Bu duruma ilişkin olarak grupların görüşleri arasında farklılığın bulunduğu [$t_{(442)}=-4.059$; $p<0,05$]; bu duruma öğrencilerin ($\bar{X}=4.39$) “tamamen” öğretmenlerin ise ($\bar{X}=4.07$) “ok” düzeyinde görüş belirttikleri saptanmıştır. Okul ğrenci meclisi uygulamalarının okuldaki yönetici ve öğretmenlerin, öğrenciyi ön planda tutmalarını sağlaması noktasındaki etkililiğine ilişkin ğretmen ve ğrenci görüşleri istatistiksel açıdan farklılaşmıştır [$t_{(442)}=-2.996$; $p<0,05$]. Öğrencilerin ($\bar{X}=4.06$) bu yöndeki görüşü öğretmenlerden ($\bar{X}=3.78$) daha fazla benimsedikleri grlmştir. Buna göre araştırma kapsamındaki öğrencilerin, okul ğrenci meclisi uygulamalarını öğrenciyi ön planda tutması açısından daha etkili buldukları söylenebilir.

Okul ğrenci meclisi uygulamalarının etkililiği hakkında katılımcılara yöneltilen “ğrencilerin demokratik seçim ortamını tanımalarını sağlar”, “ğrencilerde demokrasi bilincinin yerleşmesine katkıda bulunur”, “ğrencilerde seçme, seçilme ve oy verme haklarını kullanma bilincini geliştirir” maddelerine ilişkin görüşlerin istatistiksel açıdan farklılaşmadığı ve gerek öğretmenlerin gerekse öğrencilerin bu görüşlere “tamamen” düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre katılımcılar demokratik seçim ortamını tanıtmaya, demokrasi bilinci oluşturma ve seçme, seçilme, oy verme haklarını kullanma bilincini geliştirme bağlamında okul ğrenci meclisi uygulamalarını tamamen etkili bulmaktadırlar. Yapılan bir başka araştırmada, okul meclisi uygulamalarının öğrencilerin zgr tercihlerini uygulayabilecekleri bir zemin olduğu ve bu nedenle bu uygulamanın demokratik bir düzen içindeki bireylerin taşıması gereken özellikleri kazandırmaya hizmet ettiği vurgulanmaktadır (ztrk, elik ve Katılmış, 2009)

Tablo 3. Okulun Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Öğrenci Görüşlerine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Maddeler	Okul Düzeyi						F	p	LSD
	İyi (n=94)		Orta (n=86)		Alt (n=65)				
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss			
1.Öğrencilerin demokratik seçim ortamını tanımalarını sağlar.	4.60	.57	4.65	.57	4.43	.68	2.593	.077	-
2.Öğrencilerin eğitim-öğretim ortamına ilişkin görüşlerini ifade etmelerini sağlar	4.40	.66	4.43	.78	4.34	.82	.291	.748	-
3.Öğrencilerin, disiplin sorunlarına ilişkin görüşlerini ifade etmelerini sağlar.	4.21	.75	4.14	.88	3.97	.99	1.541	.216	-
4.Öğrencilere, yönetici ve öğretmenlerle yaşadıkları sorunları dile getirme fırsatını verir.	4.13	1.01	4.30	.83	4.15	1.09	.814	.444	-
5.Okul yönetimi, öğretmen ve öğrenciler arasında iletişimi geliştirir.	4.39	.75	4.35	.81	4.42	.79	.147	.864	-
6.Okuldaki sosyal etkinliklerin (gezi, sosyal kulüplerin belirlenmesi, tiyatro vb.) planlanıp, uygulanmasında etkilidir.	4.09	1.17	3.90	1.11	4.00	1.09	.637	.530	-
7.Öğrenciler, öğretmenler ve okul yönetimi arasında işbirliğini geliştirir.	4.13	.98	4.28	.97	4.09	1.10	.775	.462	-
8.Öğrencilerin, kendilerini ilgilendiren toplantılarda söz sahibi olmalarını sağlar.	4.26	.94	4.55	.70	4.48	.77	3.098	.047	2-1
9.Öğrencilerin okulda uymaları gereken kuralları belirlemelerinde etkilidir.	4.33	.79	4.35	.89	4.20	.79	.680	.507	-

10.Öğrencilerin okuldaki uygulamalarla ilgili eleştiri yapmalarına imkân tanır.	4.03	.96	4.14	.98	4.17	.94	.471	.625	-
11.Öğrencilerin istek ve beklentilerinin dikkate alınmasını sağlar.	4.12	1.05	4.20	.93	4.45	.79	2.429	.090	-
12.Okul yönetiminin öğrencilerin yaşadığı sorunlardan haberdar olmasını sağlar.	4.17	.90	4.35	.94	4.25	.97	.825	.440	-
13.Okul yönetiminin daha demokratik davranmasını sağlar.	4.26	.82	4.27	1.02	4.91	1.18	3.009	.051	-
14.Öğretmenlerin daha demokratik davranmasını sağlar.	4.23	.82	4.27	1.00	4.03	1.01	1.328	.267	-
15.Öğrencilerde demokrasi bilincinin yerleşmesine katkıda bulunur.	4.41	.71	4.36	.80	4.34	.80	.218	.804	-
16.Öğrencilerde seçme, seçilme ve oy verme haklarını kullanma bilincini geliştirir.	4.29	.95	4.69	.71	4.65	.67	6.649	.002	2-1, 3-1
17.Okul yönetiminin öğrencilere daha hoşgörülü olmalarını sağlar.	4.18	.83	4.29	.85	4.29	1.06	.435	.648	-
18.Öğretmenlerin öğrencilere daha hoşgörülü davranmalarını sağlar.	4.17	.93	4.10	1.06	4.31	.86	.835	.435	-
19.Öğrencilerin farklı görüşlere saygı göstermelerini sağlar.	4.28	.85	4.48	.76	4.43	.87	1.446	.237	-
20.Yönetici ve öğretmenlerin, öğrenciyi ön planda tutmalarını sağlar.	4.00	1.07	4.14	.95	4.05	1.01	.438	.646	-
*p< 0,05									

Tablo 3'teki bulgular genel olarak değerlendirildiğinde iyi, orta ve alt sosyo-ekonomik düzey olarak belirlenen okullarda öğrenim gören okul öğrenci meclisi üyesi öğrencilerin genel olarak ölçekteki maddelere "tamamen" ve "çok" düzeyinde katıldıkları ortaya çıkmıştır. Başka bir ifade ile öğrencilerin bu

uygulamayı oldukça olumlu karşıladıkları ve etkili buldukları ifade edilebilir. Bu bulgu bir başka çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir (Öztürk, Çelik, Katılmış, 2009). Söz konusu bu çalışmada özel ve devlet okullarındaki öğrencilerin okul meclisi uygulamalarına ilişkin görüşleri karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmada hem devlet okulundaki hem de özel okuldaki öğrencilerin uygulamaya ilişkin olumlu görüş belirtirken, bir sonraki yıl tekrar görev almak istedikleri ortaya konmuştur. Bir diğer çalışmada ise öğrencilerin okul meclisi uygulamalarına ilişkin görüşleri ailelerin yıllık gelirlerine göre karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırmada yıllık gelir farkına göre görüşlerin değişmediği ve okul meclisi uygulamalarının öğrencilerin demokrasi görüşlerini olumlu biçimde etkilediği belirlenmiştir (Uygun, Çay ve Köse, 2009).

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin kendilerini ilgilendiren toplantılarda söz sahibi olmalarını sağlaması açısından okul öğrenci meclisi uygulamalarının etkililik düzeyine ilişkin görüşleri, öğrenim görülen okulun sosyo-ekonomik düzeyine göre değişmektedir [$F_{(2,441)}=3.098$; $p<0,05$]. Farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan LSD testi farkın orta ($\bar{X}=4.55$) ve iyi ($\bar{X}=4.26$) sosyo-ekonomik düzey okullarda öğrenim gören öğrenciler arasında ve orta düzey okullardaki öğrencilerin lehine olduğu ortaya koymuştur. Bu çerçevede orta sosyo-ekonomik düzey okullarda öğrenim gören öğrencilerin okul öğrenci meclisi uygulamalarıyla kendilerini ilgilendiren konularda daha fazla söz sahibi olabildikleri ve bu durumu olumlu biçimde değerlendirdikleri söylenebilir.

Üzerinde durulan bir diğer konu okul öğrenci meclis uygulamalarının öğrencilerde seçme, seçilme ve oy verme haklarını kullanma bilincini geliştirmesi noktasındaki etkililiğidir. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin devam ettikleri okullar dikkate alınarak yapılan sınıflamaya göre öğrencilerin görüşleri değerlendirildiğinde bu maddeye ilişkin olarak istatistiksel açıdan anlamlı farklılık belirlenmiştir [$F_{(2,441)}=6.649$; $p<0.05$]. Yapılan LSD testi sonucuna göre ise bu farklılaşmanın sosyo-ekonomik düzeyi orta ($\bar{X}=4.69$) ve alt ($\bar{X}=4.65$) düzey okullardaki öğrenci görüşleri ile iyi düzey ($\bar{X}=4.29$) okullardaki öğrencilerin görüşleri arasında gerçekleştiği belirlenmiştir. Bu çerçevede sosyo-ekonomik açıdan gerek orta gerekse alt sosyo-ekonomik düzey okullarda öğrenimlerine devam eden öğrencilerin okul öğrenci meclisi uygulamalarını seçme, seçilme ve oy verme haklarını kullanma bilincini geliştirme noktasında üst sosyo-ekonomik düzey okullardaki öğrencilere göre daha etkili buldukları ifade edilebilir. Bu durum, alt ve orta düzey okullardaki öğrencilerin haklarını tanıma ve kendilerini ifade etme gibi konularda kendilerine platform bulmuş olmalarından duydukları memnuniyeti ifade etmeleri biçiminde yorumlanabilir. Ancak bir başka araştırmanın bulguları bu durumla çelişmektedir. Uygun, Çay ve Köse'nin (2009) yaptıkları çalışmada okul öğrenci meclisi uygulamalarının öğrencilerdeki demokrasi görüşünü geliştirmesi

açısından özel ve devlet okulunda okumalarına göre bir karşılaştırma yapılmış ve özel okullardaki öğrencilerin bu duruma ilişkin daha olumlu görüş belirttikleri ortaya konmuştur. Bu durum ise özel okullarda okul meclisi uygulamalarının daha etkili uygulanmasına bağlanmıştır.

Tablo 4. Okulun Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Öğretmen Görüşlerine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Maddeler	Okul Düzeyi						F	p
	İyi (n=59)		Orta (n=78)		Alt (n=62)			
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss		
1.Öğrencilerin demokratik seçim ortamını tanıdıklarını sağlar.	4.68	.51	4.54	.60	4.52	.67	1.326	.268
2.Öğrencilerin eğitim-öğretim ortamına ilişkin görüşlerini ifade etmelerini sağlar	4.37	.69	4.22	.77	4.10	.72	2.169	.117
3.Öğrencilerin, disiplin sorunlarına ilişkin görüşlerini ifade etmelerini sağlar.	3.86	.92	3.95	.88	3.84	.81	0.309	.734
4.Öğrencilere, yönetici ve öğretmenlerle yaşadıkları sorunları dile getirme fırsatını verir.	3.97	.96	4.05	.87	3.87	.78	0.741	.478
5.Okul yönetimi, öğretmen ve öğrenciler arasında iletişimi geliştirir.	4.07	.78	4.06	.87	3.87	.78	0.207	.813
6.Okuldaki sosyal etkinliklerin (gezi, sosyal kulüplerin belirlenmesi, tiyatro vb.) planlanıp, uygulanmasında etkilidir.	3.63	1.00	3.60	1.02	3.55	1.02	0.097	.908
7.Öğrenciler, öğretmenler ve okul yönetimi arasında işbirliğini geliştirir.	4.00	.81	3.95	.92	3.82	.98	0.618	.540
8.Öğrencilerin, kendilerini ilgilendiren toplantılarda söz sahibi olmalarını sağlar.	4.24	.84	4.09	.89	4.02	.93	.976	.379

9.Öğrencilerin okulda uymaları gereken kuralları belirlemelerinde etkilidir.	3.81	.86	3.82	.96	3.65	.99	.712	.492
10.Öğrencilerin okuldaki uygulamalarla ilgili eleştiri yapmalarına imkân tanır.	3.85	.81	3.99	.92	3.73	.89	1.548	.215
11.Öğrencilerin istek ve beklentilerinin dikkate alınmasını sağlar.	3.97	.79	3.88	.88	3.82	.74	.476	.622
12.Okul yönetiminin öğrencilerin yaşadığı sorunlardan haberdar olmasını sağlar.	4.05	.92	4.10	.85	3.94	.85	.653	.522
13.Okul yönetiminin daha demokratik davranmasını sağlar.	3.88	.89	3.87	.87	3.77	.89	.283	.753
14.Öğretmenlerin daha demokratik davranmasını sağlar.	3.83	.85	3.85	.91	3.66	.94	.833	.436
15.Öğrencilerde demokrasi bilincinin yerleşmesine katkıda bulunur.	4.39	.81	4.31	.74	4.16	.75	1.395	.250
16.Öğrencilerde seçme, seçilme ve oy verme haklarını kullanma bilincini geliştirir.	4.51	.60	4.49	.77	4.42	.71	.270	.764
17.Okul yönetiminin öğrencilere daha hoşgörülü olmalarını sağlar.	3.73	1.00	3.94	.78	3.71	.96	1.364	.258
18.Öğretmenlerin öğrencilere daha hoşgörülü davranmalarını sağlar.	3.83	.95	3.87	.80	3.68	.97	.858	.426
19.Öğrencilerin farklı görüşlere saygı göstermelerini sağlar.	4.12	.81	4.13	.89	3.94	.81	1.075	.343
20.Yönetici ve öğretmenlerin, öğrenciyi ön planda tutmalarını sağlar.	3.75	.98	3.87	.92	3.71	.88	.606	.547

*p<0,05

Tablo 4'teki bulgular genel olarak incelendiğinde araştırma kapsamındaki öğretmenlerin okul öğrenci meclisi uygulamalarını olumlu değerlendirdikleri

görülmektedir. Okulların sosyo-ekonomik durumları göz önüne alınarak yapılan varyans analizi işlemleri sonucunda öğretmenlerin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Maddeler tek tek incelendiğinde öğretmen görüşlerine ait puan aralıklarının “çok” ve “tamamen” düzeyinde olduğu dikkat çekmektedir. Başka bir ifade ile araştırma kapsamındaki bütün öğretmenler okul öğrenci meclis uygulamalarını etkili bulmuşlardır. Ulaşılan bu sonuç, Emir ve Kaya (2004) ile Kınca ve Uygun’un (2006) okul meclisi uygulamalarının öğrencilerin demokratik tutum ve davranışları kazanmalarında etkili buldukları araştırma sonuçlarıyla tutarlılık içerisindedir. Ancak, ortaöğretim öğretmenleri üzerinde yapılan benzer bir çalışmada ise okul meclisi uygulamalarının demokratik becerileri kazandırma noktasında orta düzeyde yeterli olduğu bulunmuştur (Biçer, 2009).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulguları dikkate alındığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Okul öğrenci meclisi uygulamaları araştırma kapsamındaki öğretmenler ve öğrenciler tarafından etkili bulunmuştur. Her iki grupta yer alan katılımcılar bu uygulamayı daha etkili bulmaktadırlar. Bu durum okul öğrenci meclisi uygulamalarının öğrencilerin kendilerini ifade edebilme ortamı sağlamasına ve bunun da kendilerini memnun ettiği sonucuna bağlanabilir.
- Araştırma kapsamındaki farklı sosyo-ekonomik düzey okullarda öğrenim gören öğrencilerin okul öğrenci meclisi uygulamalarına ortak bakış açısıyla yaklaştıkları ve uygulamaları etkili buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak öğrencilerin özellikle kendilerini ilgilendiren toplantılarda söz sahibi olma, seçme, seçilme ve oy verme gibi haklarını kullanma gibi doğrudan kendilerini ifade etmeye dönük hususlarda okullarının sosyo-ekonomik düzeylerine göre görüş farklılıklarının bulunduğu ortaya çıkmıştır. Sosyo-ekonomik düzey düştükçe söz konusu durumlara ilişkin olarak okul meclisi uygulamasının etkililiği daha fazla vurgulanmıştır.
- Araştırmaya kapsamındaki öğretmenlerin ise okulların sosyo-ekonomik durumları fark etmeksizin bu uygulamayı oldukça etkili buldukları ortaya çıkmıştır.
- Okul öğrenci meclislerinin öğrenci-öğretmen arasında olumlu iletişim kanallarının gelişmesine katkıda bulunduğu sonucu ele edilmiştir.
- Okul öğrenci meclisi uygulamaları ile öğrencilerin karar süreçlerine katılma fırsatlarını elde ederek, çeşitli konularda söz hakkı elde etme ve bunu kullanma şansını elde ettikleri araştırma ile belirlenen bir başka durum olmuştur.

- Okul öğrenci meclisi uygulamalarının hem öğrencilerin kendileri arasında hem de öğrencilerle öğretmenler arasında işbirliği içinde olmayı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuçlar ışığında aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır:

- Okul öğrenci meclislerinin öğrencilerde demokratik kültür ve demokrasi bilincinin gelişmesine olumlu yönde katkıda bulunduğu dikkate alınacak olursa, bu sürece katkıyı sağlama çerçevesinde, okul öğrenci meclisi uygulamalarının yanı sıra, vatandaşlık, demokrasi ve insan hakları eğitimiyle ilgili derslerin içerikleri sürekli güncelleştirilip, zenginleştirilerek günün koşullarına uyumları sağlanmalıdır. Bu durum etkili okul öğrenci meclisi uygulamalarına pratik boyutun yanı sıra teorik açıdan da destekleyici bir katkı sunacaktır.
- Öğrenci meclisi çalışmaları öğrencilerde demokrasi bilincinin geliştirilmesine katkıda bulunacak etkinlikleri içermektedir. Bu etkinliklerin çeşitlendirilmesi demokrasi bilincinin ve demokratik kültürün geliştirilmesi noktasında destekleyici bir işlev görecektir.
- Okul öğrenci meclisi uygulamalarına ilişkin olarak olumlu sonuçlara ulaşılmıştır. Ancak bunun devam eden bir süreç olduğu dikkate alınır, uygulamanın sürekli izlenerek zaman içinde meydana gelebilecek muhtemel aksaklık ve eksikliklerin belirlenmesine gidilmeli ve meclis uygulamalarının etkili biçimde sürdürülmesinde devamlılık sağlanmalıdır.

Araştırma sonuçları doğrultusunda sunulan önerilerin yanı sıra yapılacak yeni araştırmalar için de aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır:

- Mevcut araştırma nicel boyutta yürütülmüştür. Konuyu daha derinlemesine ve farklı boyutlarda ele almaya katkıda bulunacak hem öğretmenler hem de öğrencilerin dahil edileceği nitel çalışmalar yapılmalıdır.
- Mevcut araştırma sadece öğretmenler ve okul öğrenci meclisi üyesi öğrenciler üzerinde yürütülmüştür. Benzer çalışmaların meclis üyesi olmayan öğrenciler üzerinde de yapılmasında yarar bulunmaktadır. Böylece okul meclisi uygulamalarına ilişkin diğer öğrencilerin de görüşleri alınarak konu daha geniş bir çerçevede ele alınmış olacaktır.
- Benzer çalışmalar farklı coğrafi bölgelerde, farklı illerde de yürütülmeli ve sonuçlar karşılaştırılmalıdır.
- Okul öğrenci meclisi uygulamalarına ilişkin olarak okul yöneticilerinin katılımıyla gerçekleştirilecek hem nicel hem de nitel boyutlu araştırmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Balçı, A. (1995). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: TDFO Bilgisayar-Yayıncılık.
- Başaran, İ.E. (1991). *Eğitime Giriş*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Başaran, İ. E. (1986). Demokrat Öğrenci Nasıl Yetiştirilir. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 19(1-2), 111-115.
- Bıçer, B. (2009). *Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Öğrencilere Demokratik Becerileri Kazandırmaya Etkisi*. I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu, Uşak Üniversitesi Avrupa Birliği Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Duman, T. ve Karakaya, N. Yavuz, N. (2001). *Vatandaşlık Bilgisi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Eğitim-Sen. (1998). *Demokratik Eğitim Kurultayı*. Ankara: Eğitim-Sen. Yayınları.
- Eğitim-Sen. (2005). *4. Demokratik Eğitim Kurultayı (2. Cilt)* Ankara: Eğitim-Sen. Yayınları.
- Emir, S. ve Kaya, Z. (2004). Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclislerine İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(8), 69-89.
- Güleç, H. ve Özdemir, B. (2004). Okulöncesi Eğitimde Demokratik Yaklaşımlar. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 44, 30-31.
- Karakütük, K. (2001). *Demokratik Laik Eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kıncal, R. ve Uygun, S. (2006). Demokrasi Eğitimi ve Okul Öğrenci Meclisleri Projesi Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 171, 31-42.
- Kontaş, H. (2009). *Demokrasi Eğitiminde Aile ve Okulun Rolü*. I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu, Uşak Üniversitesi Avrupa Birliği Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Kuzgun, Y. (2000). Eğitimde Kendini Gerçekleştirme (Edt. Ali Şimşek). *Sınıfta Demokrasi*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Oğuz, A. (2004). Demokratik Değerlerin Kazandırılması. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 44, 32-34.
- Özpolat, A. (2004). Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 50. <http://yayim.meb.gov.tr>. adresinden 09.03.2009 tarihinde indirilmiştir.
- Öztürk, C., Çelik, H., Katılmış, A. (2009). *Öğrencilerin Demokrasi Deneyimi Olarak Okul Meclisi Hakkındaki Görüşleri*. I. Uluslararası Avrupa Birliği,

- Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu, Uşak Üniversitesi Avrupa Birliği Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Tanhan, F. (2009). *Demokratik Bir Eğitimin İnşasında Yeni Bir Paradigma Önerisi*. Uluslararası Eğitim Felsefesi Kongresi, Ankara: Gözde Matbaacılık.
- Tanilli, S. (1996). *Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Tezgel, R. (2006). *Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri*. TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.
- Uygun, K., Çay, H., Köse, F. (2009). *Demokrasi Eğitimi Okul Meclisleri Projesi Ve İlköğretim Öğrencilerinin Görüşleri*. I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu, Uşak Üniversitesi Avrupa Birliği Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Yanıklar, C. ve Elyıldırım, Ü. Y. (2004). Demokrasi Eğitimi ve Pratik Uygulamalar. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 44, 27–29.
- Tebliğler Dergisi. (2004). Millî Eğitim Bakanlığı Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi. *Tebliğler Dergisi*, 9, 2564. 09.03.2009 tarihinde http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2564_0.html. indirilmiştir.

İlk alındığı tarih: 11.07.2010

Kabul tarihi: 17.12.2010

Extended Abstract

Democracy has an important place in modern societies. Democracy, which is defined as an administration style based on people's sovereignty, is also a life style. It is known that democracy exalts man and increases individual's respectability. It also covers the values and principles giving a human a respected position in which s/he can realize himself in the community. Rules of life, human rights, equality, justice and superiority of law are given importance in democratic societies (Duman, Karakaya ve Yavuz, 2001).

Every individual is important in democratic societies. S/he is free to express his/her thoughts and every individual has the right of self-actualization (Kuzgun, 2000). Educated individuals take roles in the process of participation and decision-making that are necessary for democracy. Besides, education has a great importance in terms of being aware of his/her rights and defending them for individuals (Karakütük, 2001). That is why; one of the most important functions of education systems is democracy education. The students can only gain democratic values by providing them with a democratic school environment where administrators and teachers apply freedom, equality, and justice that are the main values of democracy. Schools should give the students the opportunity to participate in democratic processes by creating democratic learning environments.

One of the most important applications about democracy education is student council project. The project has been implemented at schools since 2004 and it aims at developing democratic culture by giving the students opportunity to participate in decision-making processes effectively. It is also aimed to encourage the students to participate in establishing the classroom rules as part of democratic culture.

The main aim of this descriptive research was to reveal teachers' and students' opinions about the effectiveness of student councils in primary schools. On the basis of this primary aim of this research, following sub-aims were set:

1. Are there any statistically significant differences among teachers' and students' views about the effectiveness of student councils?
2. Are there any statistically significant differences among students' views toward the effectiveness of student councils in terms of socio-economic status of the schools?
3. Are there any statistically significant differences among teachers' views toward the effectiveness of student councils in terms of socio-economic status of the schools?

The sample of the study includes elementary school teachers and members of student councils in Elazığ city center in 2008-2009 academic year. Stratified sampling method was used in the study. In this method, members of the population are grouped into relatively homogeneous subgroups before sampling. In this process

the schools were stratified in two ways; a) grouping schools in terms of education zones declared by the National Education Office, b) grouping schools in terms of their socio-economic status. The sample consisted of 199 teachers, and 245 students who are members of school student councils.

A 20-item Likert-type scale, developed by the researchers, was used in the study to collect the data. The scale focused on assessing teachers' and students' views on the effectiveness of student councils. Before being administered on the main research group, a pilot form of the scale, ranging from completely to never, was first administered to 95 students, and a factor analysis of the data was performed. The items of which factor loadings were above .35 were retained (Büyüköztürk, 2004) as these indicated the number of possible factors confirmed from an identified set of items. Cronbach Alpha reliability coefficient of the scale was calculated to be .94 and Guttman split-half value was measured to be .91. Item-test correlation was measured as well and it was determined that item-test correlation values varied between .41 and .78. Item-test correlation shows how highly correlated each item is with the overall scale. These results strongly prove that the scale is a valid and reliable one. Independent samples t- test, One way Anova and LSD tests were used to analyze the data obtained from the study. Teachers' and students' views were evaluated in terms of socio-economic levels of the schools.

Both the teachers and students found the applications of student councils useful and efficient. This result indicates that the students can find suitable environments to express themselves. Findings also revealed that the opinions of the students differed significantly in terms of socio-economic status of the schools. However, the teachers' views did not differ in terms of socio-economic statues of the schools. Both the teachers and the students stressed that student councils helped them build communication positively. One of the most significant results to be drawn from the findings of this study was that the applications of student councils helped them build a good cooperation.

In the direction of research findings, following suggestions are offered to help student councils maintain their activities effectively:

- It is suggested that student council activities be supported and maintained.
- Current study was administered on the members of student councils. Similar studies can be conducted on non-member students so that the effectiveness and problems of student councils can be investigated in a broader sense.
- Similar studies can be surveyed in different regions and cities, and the results should be compared.
- Qualitative studies on the effectiveness of student councils should be conducted to collect in-depth information both from teachers and students. By doing that, the reactions of selected groups towards student councils will

be observed by giving the chance of expressing themselves with non-directive interviews.

- Both qualitative and quantitative studies can be conducted with school administrators.